

Mit állít a tudomány a hibrid munkavégzésről – és hogyan lehet azt sikeressé tenni¹

Sasvári Péter²

Link: <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.27096.71680>

Becsült olvasási idő: 12 perc

Bevezetés

Hogyan maximalizálhatják a kutatók a kreativitást és a kapcsolataikat „az új normális” környezetben?

A tudományos élet bizonyos vonatkozásai nem alkalmasak az otthoni munkavégzésre. Adrià Breu régész, aki a spanyolországi Barcelonai Autonóm Egyetemen a neolitikus agyagművességet (neolithic pottery) tanulmányozza, nem tud a konyhájában ásni a leletek után, Claudia Sala pedig az olaszországi Sienában, a Toszkánai Élettudományok Alapítványánál végzett molekuláris mikrobiológiai (molecular microbiology) kísérletei miatt kénytelen a legtöbb napon ingázni a laboratóriumába. De mindkét kutató otthonról is dolgozhat – például amikor tanulmányokat írnak vagy adatokat elemeznek. [1]

Elméleti háttér

A COVID-19 világjárvány felgyorsította a tudományos világban a **hibrid munkavégzés**³ felé való elmozdulást, ahogyan sok más szakmában is, és számos egyetem és intézmény hivatalosan lehetővé tette a munkatársak számára, hogy megosszák idejüket az irodában vagy laboratóriumban, illetve az otthon történő munkavégzés között. Több millió ember szinte egyik napról a másikra változtatta meg munkamódszerét, és a szokások megmaradtak.

Ennek az átfogó változásnak a hatása azonban kevésbé egyértelmű. A távmunkát végzők azt állítják, hogy boldogabbak és produktívabbak. Egyes tanulmányok azonban azt mutatják, hogy az egymás közelségében dolgozó csapatok, ideértve a tudományos kutatócsoportokat is, magasabb színvonalú, innovatívabb eredményeket produkálnak.

---

¹ Az alábbi közlemény a Nemzeti Közszerológati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar gondozásában megjelenő **Államtudományi Hírlevél** Tudományos sarok rovatában jelent meg. A korábbi hírlevelek elérhetőek az alábbi honlapon keresztül: <https://antk.uni-nke.hu/kutatas-tudomanyos-elet/allamtudomanyi-hirlevel/allamtudomanyi-hirlevel-2024>

Az oktatási anyagnak szánt tanulmány **What science says about hybrid working — and how to make it a success**, <https://doi.org/10.1038/d41586-024-00643-2> alapján készült.

² Egyetemi docens, Nemzeti Közszerológati Egyetem, Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar, Közszervezési és Infotechnológiai Tanszék, 1083 Budapest, Ludovika tér 2. E-mail: Sasvari.Peter@uni-nke.hu

³ Hibrid munkavégzés: Olyan munkavégzés, amely részben a munkahelyen (irodában), részben távmunkában/ home office-ban zajlik vegyesen. A kifejezés a koronavírus-járvány utáni munkaszervezés kapcsán terjedt el széleskörben.

Ahogy a **hibrid munka** egyre inkább elterjedt, a kutatók versenyeznek azért, hogy megértsék a tudományra és minden másra gyakorolt teljes hatását. A közgazdaságtanra, a pszichológiára és a kommunikáció-elméletre támaszkodva a **hibrid munka** számos vonatkozását vizsgálják, kezdve attól, hogy az emberek hogyan reagálnak az e-mailekre és a videohívásokra, egészen addig, hogy az egymástól távol dolgozó csapatok hogyan működnek együtt és hogyan adják át a tudást.

Azt is vizsgálják, hogy a tudomány mit tud nyújtani az egy irodában és az egymástól távol lévő csapatok közötti szakadék áthidalására, és ezáltal a **hibrid munka** sikeressé tételére.

Távoli lehetőségek

A távmunka a COVID-19 világjárvány előtt is lehetséges volt néhány ember számára, de sokak számára nem. 2016-ban az Egyesült Államokban a teljes fizetett napok mindössze 4%-át dolgozták le otthonról. Ez az arány 2020 májusában 60%-ra emelkedett, és azóta 25% körül mozog. Hasonló a helyzet más országokban is. Az Egyesült Királyság 2022–2023-as kormányzati adatai szerint a munkavállalók csaknem fele számolt be arról, hogy valamennyi időt otthonról dolgoznak.

A természettudományok kutatói a trend előtt jártak, ha a földrajzilag egymástól távoli csapatokban történő munkavégzésről volt szó. Amikor a technológia és a szakpolitikák ösztönözték az ötletek, adatok és anyagok cseréjét, és a szakértelem egyre specializáltabbá vált, növekedett az együttműködő kutatócsoportok földrajzi kiterjedése is. Egy 2011-es elemzés¹ mintegy 39 millió kutatási cikk szerzőjének címét vizsgálta, és megállapította, hogy az átlagos együttműködési távolság az 1980-as 334 kilométerről 2009-re 1553 kilométerre, többé-kevésbé lineárisan nőtt. Ez azt jelzi, hogy a távoli együttműködés ekkorra már jól bevált, és a kutatócsoportok egyre inkább nemzetközivé váltak.

E távoli kutatócsoportok tagjai általában nem otthonról dolgoztak. A távoli együttműködés kihívásai, valamint a személyes kommunikáció helyett a technológiára való támaszkodása azonban sok közös vonást mutat azzal, ahogyan a szervezetek és vállalatok minden ágazatban megpróbálnak sikeres hibrid struktúrákat kialakítani – mondja Horvát Ágnes kommunikációs és informatikai kutató, aki az Illinois államban található evanstoni Northwestern Egyetemen a távmunka gyakorlatának hatásait tanulmányozza.

Horvát Ágnes szerint a tudósok munkamódszereit tekintve „*elég általánosak a problémák, amelyekkel szembe kell néznünk*”. Ez azt sugallja, hogy a kutatók megvizsgálhatják a biztosítási cégeknél és más munkahelyeken végzett, távmunkára vagy **hibrid munkára** vonatkozó tanulmányokat, és a tanulságokat a tudomány területére is alkalmazhatják – teszi hozzá.

Már a világjárvány előtt is rengeteg tanulmányra lehetett támaszkodni. A cégek, kutatók és üzleti szakemberek évtizedek óta nyomon követik és előrevetítik a távmunka következményeit.

Az 1980-as években az amerikai American Express banki vállalat sikeres kísérleti projektet indított Project Homebound néven, amely fogyatékkal élők számára otthonról elérhető alternatív irodai rendszert próbált ki. A projektet sikeresként könyvelték el, és a cég költségmegtakarítással és megnövekedett produktivitással büszkélkedett. A szakszervezeti tisztviselők azonban aggódtak a kizsákmányolás miatt, és követelték az „*elektronikus otthoni munkaállomások*” betiltását.

A közelmúltban egy sor kisebb tanulmány bizonyos csoportokra, például a telefonos ügyfélszolgálaton dolgozóakra és az informatikai szakemberekre vonatkozóan kimutatta, hogy a teljesen távmunkában dolgozók általában 10–20%-kal kevésbé produktívak. Kevesebb hívást

kezelnek, kevesebb adatot rögzítenek, és hosszabb ideig tart számukra ugyanazokat a feladatokat elvégezni. Ez ellentmond a világvárvány kezdeti időszakában megfogalmazott állításoknak, miszerint az otthon dolgozók több munkát végeznek, mint az irodaiak. [2]

A **hibrid munka** elméletileg egyensúlyt teremt a munkavállalók rugalmasság iránti vágya és a vezetők teljesítményt érintő aggályai között. Úgy tűnik, hogy ezt alátámasztja a Trip.com globális utazási iroda 1612 mérnökének, valamint marketing- és pénzügyi munkavállalójának körében végzett 2022-es tanulmány. [3] A vállalat az embereket úgy osztotta be, hogy vagy teljes munkaidőben, vagy heti két napot dolgozzanak az irodából. A vegyes munkarendben dolgozó alkalmazottak boldogabbak voltak, és kisebb valószínűséggel hagyták el a vállalatot, mint azok, akik teljes munkaidőben az irodából dolgoztak. A munkaanyagként közzétett és még nem lektorált eredmények azt mutatták, hogy bár a hibrid csoportba beosztott csapattagok más munkaidőben és más munkarendben dolgoztak, mint az irodában dolgozók, a csoportok átfogó produktivitása azonos volt. A hosszabb ingázással dolgozók nagyobb valószínűséggel számoltak be a távmunka előnyeiről.

Állandóan távol

Bár a kutatók szerint az ilyen járvány utáni elemzések hasznos adatokkal szolgálnak, a távmunka terjedésének teljes körű értékeléséhez hosszabb távú tanulmányokra van szükség.

„A világvárvány meglehetősen rövid távon mutatta meg az otthoni munkavégzés hatását, de sokkal több bizonyítékra van szükségünk arról, mi fog történni, ha valóban évekig távmunkában dolgozunk” – mondja Marina Schröder, a németországi Hannoveri Egyetem [Leibniz University Hannover] innovációs közgazdásza. Ő a távmunka kreativitásra gyakorolt hatásait tanulmányozza, és kimutatta például, hogy a chatprogramokon keresztül történő kommunikáció kevesebb innovációt eredményez a személyes beszélgetéshez képest.

Tavaly év végén egy ilyen hosszú távú tanulmány, amelyet Carl Frey, az Oxfordi Egyetem (Egyesült Királyság) közgazdásza vezetett, az eddigi legerősebb bizonyítékot szolgáltatva arra, hogy a távmunka megváltoztathatja a kutatók kollektív munkájának jellegét és minőségét. [4]

Az ugyanazon a helyszínen dolgozók több áttörést hozó felfedezést tesznek – állapította meg a kutatócsoport. Bár az egymástól távol dolgozó munkatársaknak előnyük származik a nagyobb kollektív tudásból, az ilyen csapatok kevésbé kreatívak lehetnek, és jobban alkalmasak a fokozatos előrehaladásra.

„A tanulmányban kimutattuk, hogy a távmunkában dolgozó csapatok nagyobb valószínűséggel működnek együtt a műszaki feladatokban” – mondja Frey –, *míg a helyszíni csapatok sokkal inkább együttműködnek az új ötletek koncepciójának kidolgozásában.”*

A tanulmány 20 millió, 1960 és 2020 között megjelent kutatási cikket és 4 millió, 1976 és 2020 között benyújtott szabadalmi bejelentést elemzett világszerte. A kutatók megvizsgálták a közreműködők hovatartozását és földrajzi elhelyezkedését, és idézettség-elemzéssel értékelték, hogy a publikációk mennyire voltak „áttörőek”.

Amikor az együttműködési távolság 0 kilométerről több mint 600 kilométerre növekedett, az áttörő jelleg valószínűsége körülbelül 20%-kal csökkent. *„Az egymástól távoli csapatok kisebb valószínűséggel hoznak létre áttörést jelentő eredményeket”* – mondja Frey.

Horvát Ágnes szerint a tanulmány értékes óvatosságra int a távmunka rohamos elterjedése közepette. *„Nem szeretnénk, ha a tudomány így fejlődne. Úgy gondolom tehát, hogy ezt mindenképpen nagyon komolyan kell vennünk.”*

Az innováció visszaesése

Mi járulhat hozzá ehhez a tendenciához? *„Valahogy nehezebb az ötletelés folyamata, ha egy technológiai eszköz a közvetítő. Azt hiszem, ez annyira áll közel egy mechanizmushoz, amennyire mi – mondja Horvát. – Ez egy fontos ismerethiány a részünkről, mert hogyan fogjuk ezt orvosolni, ha nem tudjuk, mi okozza?”*

Frey szerint az innováció visszaesésének több magyarázata is lehet. Az egyik a szórványos találkozások értéke, amelyek sokkal valószínűbbek, ha az emberek ugyanazon a helyen dolgoznak.

A személyes találkozás révén emellett az emberek több ismeretre tesznek szert. *„Ha együtt ebédelünk, és hasonlók, akkor több ötlet jut el hozzánk, amelyek úgymond leszűrődnek, mert a többiek maguk is sok mindent elolvastak.”*

A harmadik lehetőséget Frey együttműködési intenzitásnak nevezi, ez a különböző területek meglévő ötleteinek egyesítésével ösztönzi az innovációt.

„Az ötletek ötvözése időt és erőfeszítést igényel – mondja. – Néha illenek egymáshoz, de általában ez egy folyamat. És nehezebb, ha nem ugyanazon a helyen vagyunk, és ha nem kommunikálunk túl rendszeresen.”

Az online kommunikáció természete a találkozókkal és prioritásokkal, meglehetősen strukturált és hierarchikus – teszi hozzá Lingfei Wu, a pennsylvaniai Pittsburghi Egyetem informatikusa, aki Carl Frey közgazdászsal együtt dolgozott a tanulmányon. Ez akadályozhatja az informális beszélgetéseket és a kötetlen ötletelést, és megnehezítheti például a pályakezdő tudósok kommunikációját a tapasztaltabb kollégákkal.

„Mindannyian, akik átestünk a junior szakaszon értjük, milyen nehéz rávenni egy rangidős professzort, hogy válaszoljon egy e-mailre – mondja Wu. – De ha a valóságban összefutunk vele a folyosón, akkor könnyebb előhozni az ötleteinket.”

Wu erre a hatásra mutat rá a távoli együttműködésről szóló tanulmányhoz gyűjtött adatokban. A publikált cikkek társszerzőinek relatív (a hivatkozások száma alapján megállapított) státuszát értékelve az elemzés kimutatta, hogy a jelentősen eltérő státuszú kutatók közötti együttműködés sokkal gyakoribb volt, amikor a két érintett személy egy irodán osztozott vagy ugyanabban az épületen dolgozott, mint amikor egymástól távol dolgoztak.

Az együttműködés hiánya bármilyen státuszú tudós számára negatív következményekkel járhat: egy még nem lektorált [5] preprintben Wu csapata bemutatja, hogy a fiatalabb tudósok segíthetnek az idősebb tudósoknak innovatívabb munkát végezni.

A csoport az elmúlt két évszázadban több mint 244 millió kutató által publikált 241 millió cikket elemzett, és megvizsgálta az idézések kapcsolódó mintáit. Azt találták, hogy minél hosszabb ideje dolgoznak a tudósok egy területen, annál ritkábban minősítik kutatásukat áttörőnek. Ez a tendencia az elmúlt évtizedekben még hangsúlyosabbá vált. Az 1960-as években a 20 éves tapasztalattal rendelkező kutatók készítették a leginkább áttörő hatású munkák több mint 2%-át. Az 1990-es évekre ez az arány 0,5% alá csökkent.

Kevés pályakezdő kutatót fog meglepni az a megállapítás, hogy a publikációk és azokra történő hivatkozás módjának elemzése azt mutatta, hogy az idősebb tudósok sokkal inkább kritizálták a feltörekvő munkákat, mint hogy maguk is innovatív kutatásokat végeztek volna.

Wu szerint a távoli együttműködés és a szórványos személyes találkozások hiánya erősítheti a hierarchiákat és súlyosbíthatja a tendenciát.

A vízgép-hatás

A spontán, személyes találkozások értéke az ötletek generálásában – az úgynevezett vízgép-hatás (Water-cooler effect) – különösen a kreativitáshoz kapcsolódik. Két amerikai társadalomtudós 2022-es tanulmánya [6] kimutatta, hogy a képernyőkön keresztül történő kommunikáció nem képes megismételni ezt a személyes kapcsolatot.

Melanie Brucks a New York-i Columbia Egyetemről és Jonathan Levav a kaliforniai Stanford Egyetemről önkéntes párokat kértek meg arra, hogy gondolkodjanak olyan tárgyak alternatív felhasználási lehetőségeiről, mint a frizbi korong és a buborékfólia. Az alkotó párok fele egy irodában dolgozott, míg a másik fele laptopok segítségével, videohívás útján kommunikált egymással. A kutatók a világ öt irodájában terméktervezésen dolgozó mérnökpárok körében is hasonló vizsgálatot végeztek.

A távoli együttműködések kevesebb ötletet hoztak létre, mint a személyes csapatok. Az ötleteket követő tesztek során azonban a távoli párok ugyanolyan hatékonyan – vagy még hatékonyabban – elemezték a lehetőségeket, és döntöttek arról, hogy melyiket érdemes megvalósítaniuk, mint a személyesen találkozó párok.

Hogyan korlátozták a képernyők a kreativitásukat? A szemkövető technológia (Eye-tracking technology) kimutatta, hogy a virtuális párok nagyobb figyelmet fordítottak egymásra – és úgy tűnt, hogy a képernyők nem akadályozták meg őket abban, hogy kapcsolatot és bizalmat alakítsanak ki egymás között, illetve, hogy egymás nyelvét vagy arckifejezését utánozzák. A kutatók ehelyett azzal érvelnek, hogy a viszonylag kis képernyőre való koncentráció szűkíti a kognitív fókuszt. Ez viszont kikapcsolja a fogalmak társítására és kombinálására irányuló mentális képességet, ami az ötletelés alapja.

A személyes találkozók azért is fokozhatják a kreativitást, mert lehetővé teszik a csapatok számára a kollektív tudás teljes körű kiaknázását úgy, ahogyan a távoli együttműködés erre nem képes.

„Ha a csapattársam nagyon jó, és látom, hogy mit produkál, az elég nagy hatással van rám” – mondja Glenn Dutcher, az athéni Ohio Egyetem közgazdásza, aki tanulmányozta ezt a hatást.

A Zoom-fáradtság

Más iparágakhoz hasonlóan egyes laboratóriumok is felismerték a személyes találkozók értékét, és visszaállították azokat. *„Közel két év után tavaly decemberben találkoztunk először a helyszínen, és mindannyian meglepődtünk, milyen jó érzés volt újra egy irodában lenni”* – mondja Viktor von Wyl, a svájci Zürichi Egyetem epidemiológusa, aki egy tízfős laboratóriumot vezet. – *„Most úgy döntöttünk, hogy visszatérünk a legalább havi egy személyes csapatmegbeszéléshez.”*

Bár a videokonferencia talán nem olyan hatékony, mint a személyes találkozó, még mindig magasabb szintű kommunikációt közvetít, mint az e-mail és az chatelés. Ennek oka, hogy a pszichológusok szerint a telefon- és videohívások „szinkron” médiumok, amelyekben a valós

idejű kommunikáció segít a résztvevőknek abban, hogy a gondolatmenetük közeledjen egymáshoz az összetett információk jelentésének tekintetében. Ezzel szemben az e-mailek és az üzenetküldés aszinkron csatornák, amelyek jobban alkalmasak az információ egyszerű közvetítésére. És amikor távolról dolgozunk, akkor általában e-maileket küldünk.

Ezt a hatást mutatta ki a Microsoft számítógépes óriáscég, amely a távmunkára való erőltetett átállást természetes kísérletként [7] használta fel annak felmérésére, hogy 2020 első felében a vállalat 61 000 alkalmazottja az Egyesült Államokban erre hogyan reagált. Az elemzés kimutatta, hogy a távmunka valójában csökkentette a video- vagy telefonhívások számát a vállalaton belül, mivel a munkatársak átálltak az e-mailre és az üzenetküldésre.

Ehhez hasonló jelenséget mutattak a Trip.com elemzésének adatai is.[3] A tanulmány szerint a **hibrid munkát** végzők nagyobb valószínűséggel küldtek üzenetet a kollégáiknak, mint hogy telefonon vagy személyesen beszéljenek velük, még akkor is, ha mindannyian az irodában voltak.

Horvát szerint a technológia folyamatos fejlődése megoldhatja a távmunka néhány – de nem minden – problémáját, ideértve a kreativitásra gyakorolt hatását is. A virtuális valósággal végzett kísérletek például kimutatták, hogy a résztvevők ki tudják használni és át tudják venni a gesztusokat és a testbeszédet, ami a személyes kommunikáció alapvető része. A felhőn keresztül történő fájl- és adatmegosztás pedig egyszerűsítette a távoli csapatok közös projektjeinek megvalósítását.

„A technológia ma már nagyon másképp néz ki, különösen a COVID után” – mondja.

Bizonyára van okunk arra, hogy legalább néhány távoli együttműködés jövőjét illetően derűlátóak legyünk.

Egy 2022-es (még nem lektorált és nem publikált) munkaanyagban [8] Frey és kollégái az Oxfordi Egyetemen az 1961 és 2020 közötti időszakra vonatkozóan vizsgálták a távoli együttműködést és a tudományos innovációt, és meglepő fordulatot találtak. 2010 után azok a tudományos tanulmányok, amelyeket egymástól távol lévő munkatársak írtak, nagyobb valószínűséggel tartalmaztak áttörést, mint amelyet az egy helyszínen dolgozó csapatok.

A 2023-as tanulmányukkal [4] ellentétben, amely az idő múlásával kevesebb áttörést talált, ez az elemzés csak a meglévő, az egy helyszínen induló és távmunkára áttérő csapatok teljesítményét vizsgálja; nem veszi figyelembe a mindig is távmunkában dolgozó csapatok hatását.

Nick Bloom, a Stanford Egyetem közgazdásza szerint a 2010 utáni váltásnak azért van értelme, mert ekkor jelentek meg az olyan fájlmegosztó technológiák, mint a Dropbox.⁴ (Bloom a távmunkát tanulmányozza, és két tanulmány társszerzője volt a témában [2] [3]) Frey hozzáteszi, hogy a 2010 utáni tendencia annak köszönhető, amit a közgazdászok tudás-túlcsoordulásnak (knowledge spillover) neveznek – minden egyes közreműködő a saját intézményében másoknak is átadja az ötleteket.

A munkamintákat tanulmányozó kutatók szerint nincs egyetlen olyan megoldás, amely mindent optimalizál a munkahelyekkel kapcsolatban, különösen a tudományban. Bár a kutatásban fontosak az áttörések, mondja Dutcher, ezek gyakran nagy befektetéseket igényelnek, például az emberek összehozását. *„Szükségünk van a nagy felfedezésekre, és ezekhez személyes találkozókra is szükség lehet” – mondja. – „De számítanak a kis előrelépések is.”*

---

⁴ A Dropbox online fájl tárolási szolgáltatás, amelyet a Dropbox Inc. üzemeltet. Lehetővé teszi állományok felhőben tárolását, szinkronizálását és megosztását.

Felhasznált irodalom

- [1.] David Adam (2024): What science says about hybrid working — and how to make it a success, <https://doi.org/10.1038/d41586-024-00643-2>
- [2.] Jose Maria Barrero, Nicholas Bloom & Steven J. Davis (2021): Why Working from Home Will Stick, Working Paper, 28731, <https://doi.org/10.3386/w28731>
- [3.] Nicholas Bloom, Ruobing Han, James Liang (2022): How Hybrid Working From Home Works Out, Working Paper, 30292, <https://doi.org/10.3386/w30292>
- [4.] Yiling Lin, Carl Benedikt Frey, Lingfei Wu (2023): Remote collaboration fuses fewer breakthrough ideas, Nature volume 623, 987–991, <https://doi.org/10.1038/s41586-023-06767-1>
- [5.] Haochuan Cui, Lingfei Wu, James A. (2022): Evans Aging Scientists and Slowed Advance, <https://doi.org/10.48550/arXiv.2202.04044>
- [6.] Melanie S. Brucks, Jonathan Levav (2022): Virtual communication curbs creative idea generation. Nature 605, 108–112. <https://doi.org/10.1038/s41586-022-04643-y>
- [7.] Longqi Yang, David Holtz, Sonia Jaffe, Siddharth Suri, Shilpi Sinha, Jeffrey Weston, Connor Joyce, Neha Shah, Kevin Sherman, Brent Hecht, Jaime Teevan (2022): The effects of remote work on collaboration among information workers. Nat Hum Behav 6, 43–54 <https://doi.org/10.1038/s41562-021-01196-4>
- [8.] Chinchih Chen, Carl Benedikt Frey, Giorgio Presidente (2022): Disrupting Science, Working Paper No. 2022-4, <https://www.oxfordmartin.ox.ac.uk/downloads/academic/Disrupting-Science-Upload-2022-4.pdf>